

The Social Mobility
of Young Social
Workers

STUDIUL MOBILITĂȚII SOCIALE ÎN CADRUL NOILOR PROMOȚII DE ASISTENȚI SOCIALI

POLIANA ȘTEFĂNESCU

Social work academic programmes have trained a large number of young social workers after 1990.

This study analyses the social mobility of these professionals, in the context of structural changes and a new job market. Concepts as occupational mobility, ascending and descending mobility, mobility indices, etc. will be explained and used in order to present the results of this research.

Profesiunea de asistent social este în permanență influențată de dezvoltarea societății. Această influență se poate constata cel mai clar în fluctuația cererii de servicii de asistență socială. În această conjunctură, asistentul social trebuie să dețină cunoștințe teoretice și practice efective, dobândite printr-o pregătire de nivel universitar. Este cunoscut destinul acestei profesii în România, de la ignorarea din perioada comunistă la eforturile de relansare din ultimii ani (E. Zamfir, 1995, cap. 6.). Învățământul superior de asistență socială se află în avant-garda acțiunilor de reabilitare și promovare a profesiei de asistent social în România. După o întrerupere de peste 25 ani, în prezent există 3 promoții care au absolvit facultatea, în principalele centre universitare ale țării: București, Cluj, Iași și care s-au angajat¹.

Este practic un nou început dat acestei profesii, prin infuzia de tineri specialiști cu pregătire universitară. Dacă în ceea ce privește sistemul educațional de asistență socială există o preocupare constantă pentru dezvoltare, diversificare și specializare, este util de investigat în ce măsură piața muncii oferă absolvenților noștri posibilitatea de a lucra în domeniu. Trebuie precizat că, în paralel cu dezvoltarea sistemului de pregătire în asistență socială, se dezvoltă și serviciile de asistență socială, cele care vor absorbi noii asistenți sociali.

Mobilitatea socială desemnează trecerea de la un grup social la altul pentru un individ sau un grup de indivizi. Se disting două tipuri de mobilitate:

- Mobilitatea intergenerațională se referă la

circulația unui individ din grupul social căruia îi aparține familia sa spre un alt grup; se compară clasa socială căreia aparține individul, cu clasa socială din care face parte familia sa.

- **Mobilitatea intragenerațională** sau profesională reprezintă trecerea indivizilor de la o categorie la alta pe parcursul aceleiași generații; de exemplu se compară categoria căreia aparține un individ în prezent cu categoria căreia a aparținut la începutul carierei.

Studiile asupra mobilității sociale încearcă să răspundă la două întrebări:

1. Care sunt factorii care au determinat mobilitatea;
2. Care sunt consecințele mobilității asupra societății și/sau asupra comportamentelor individuale.

Cercetările asupra mobilității sociale au pus în evidență un set de variabile explicative (de la cele societale, la cele individuale) a căror ierarhie este discutabilă: familia, educația, venitul, statusul socio-economic, prestigiul, etc. Încă din 1927 ("Social Mobility"), Sorokin a fost interesat de rolul pe care îl au instituțiile de educare în distribuirea indivizilor pe diferite poziții profesionale, afirmând că școala funcționează ca "agenție de testare, selectare și distribuire"; cu alte cuvinte, școala, mai degrabă, pregătește tinerii pentru poziții specifice pe piața muncii, decât să dezvolte abilități individuale sau să încurajeze un talent.

Evoluția societății conduce la modificări ale structurilor profesionale și implicit la adaptări ale școlii, care reprezintă în egală măsură cauză și efect al reorientărilor profesionale. Contextul românesc a impus apariția unor noi profesii precum și reconsiderarea altora, iar școala a fost chemată să dea un răspuns acestei situații.

Schimbarile de structură provoacă o mobilitate structurală sau forțată; de exemplu, rezultatul exodului rural, dacă societatea se urbanizează, sau scăderea numărului de muncitori dacă se restructurează

industria. Mutațiile structurale actuale se înscriu pe traiectoria normală a evoluției spre structurile ocupaționale specifice economiilor europene.

În *Raportul național al dezvoltării umane* din 1997 se afirmă că în România contemporană, "restructurarea înseamnă în primul rând deplasarea forței de muncă din sectoarele ineficiente în noile sectoare viabile" (8).

Conform Mărginean, 1996 (coord.), în România deplasarea interesului tinerilor către anumite profesii se face după două cerințe fundamentale: să fie expuse cât mai puțin riscului șomajului și să asigure un venit corespunzător.

Indicatorii de mobilitate permit comparații între societăți (grupuri) diferite sau asupra aceleiași societăți la momente diferite ale istoriei sale. Aceste comparații conduc la aflarea gradului de deschidere a unei societăți sau clase și dacă șansele de mobilitate pe care le acordă membrilor săi cresc sau scad. Putem astfel să apreciem dacă o societate este *imobilă*, sau *egalitatea șanselor* este minimă, sau *perfect mobilă*, în care caz posibilitățile de acces la clasele sociale sunt egale. Se pot pune în evidență și fenomenele de mobilitate *ascendentă* și *descendentă*, care corespund deplasării către clase superioare, respectiv inferioare.

În continuare vom analiza fenomenul mobilității sociale în rândul tinerilor asistenți sociali, din perspectiva informațiilor obiective și subiective conținute în eșantionul de 219 indivizi.

În funcție de datele disponibile vom aborda conceptele de mobilitate profesională, mobilitate intergenerațională, mobilitate totală, mobilitate structurală și grade de mobilitate.

Analiza se va face la nivelul întregului eșantion și pe categorii definite de promoția și centrul universitar în care a studiat asistentul social.

Din total eșantion, rata de absolvire este:

1994 - 26,9%

1995 - 47,9%

1996 - 23,3%

Pe centre universitare situația este următoarea:

U. București: 51,6%

U. Cluj: 21,9%

U. Timișoara: 2,3%

Teol. Ortodoxă București: 7,8%

Teol. Ortodoxă Cluj: 10,5%

Teol. Bapt. București: 4,1%

Teol. Greco-Catolică-Cluj: 1,8%

Pentru a studia mobilitatea socială a unui individ sau grup de indivizi sunt necesare informații referitoare la categoria socială din care provin (de cele mai multe ori se consideră că aceasta este categoria socială a tatălui) și categoria socială căreia aparțin în momentul studiului. Aceste informații se grupează în Tabelul (matricea) de mobilitate, care este pătratică (numărul de linii = numărul de coloane = numărul de categorii sociale).

Analiza de mobilitate socială intergenerații nu poate fi efectuată datorită limitelor prezentate de grupul investigat: categoria socială sau profesională a tatălui se măsoară pe o scală cu 7 categorii, iar categoria socială a subiecților studiați este una singură: asistent social.

Totuși, remarcăm că, în funcție de ocupația tatălui, actualii asistenți sociali au următoarea origine:

1. - țăran - 6,4%

2. - muncitor necalificat - 0,5%

3. - muncitor calificat - 18,7%

4. - tehnician/funcționar - 32,9%

5. - studii superioare - 22,4%

6. - cadru militar - 5,5%

7. - altele - 13,7%

În funcție de categoria socială a mamei, asistenții sociali au următoarea origine:

1. - țărană - 6,8%

2. - muncitor necalificat - 1,4%

3. - muncitor calificat - 16,4%

4. - tehnician/funcționar - 32,4%

5. - studii superioare - 16,9%

6. - casnică - 11,4%

7. - altele - 14,6%

Mobilitatea instrucțională intergenerații poate fi pusă în evidență de datele prezentate mai sus. În momentul în care au absolvit facultatea și au început să lucreze, 77,6% dintre absolvenți au fost mobili instrucțional în raport cu nivelul instrucției școlare a tatălui lor (mobilitate ascendentă).

Doar 22,4% dintre subiecți sunt *imobili* instrucțional, adică "moștenesc" nivelul educațional al taților lor, care au studii superioare. Analiza frecvențelor anterioare indică faptul că transferul instrucțional intergenerații majoritar se realizează pe traiecte scurte de mobilitate (peste o clasă, sau în vecinătatea categoriei de origine).

La categoriile de origine: tehnician/funcționar și muncitor calificat se manifestă o puternică deschidere spre categoria de studii superioare în Asistența socială, 33% respectiv 16% (vezi și H. Cazacu și colab., 1988).

În Tabelul 1 prezentăm frecvențele pe categorii ocupaționale ale familiilor de origine ale asistenților sociali (ocupația mamei x ocupația tatălui). Din analiza acestei tabelă se poate constata că 62% dintre asistenții sociali provin din familii cu o reprezentare echilibrată a ocupațiilor părinților, așa cum arată submatricea pătratică formată din categoriile ocupaționale 3, 4 și 5.

Mobilitatea socială a asistenților sociali se va referi la deplasarea unui individ sau grup de indivizi dintr-o clasă socială în alta. Deoarece noțiunea de clasă (strat) socială nu este definită complet în studiul prezent, vom aborda *conceptul de mobilitate profesională* care se referă la trecerea la o nouă profesie sau un alt tip de activitate. Această trecere are loc în două momente distincte ale vieții, când se realizează o deplasare din clasa de origine în clasa de destinație. *Originea* poate fi poziția tatălui în cazul mobilității intergeneraționale sau o poziție proprie, anterioară celei considerate de destinație, în cadrul mobilității intrageneraționale (11).

Tabelul 1

Tabel de contingență pentru doi factori: ocupația mamei (linia) x ocupația tatălui (coloana)

	1	2	3	4	5	6	7	Total
1	8		3	1	1		2	15-6,8%
2			2	1				3-1,4%
3	1	1	22	8		1	3	36-16,4%
4			5	45	14	4	3	71-32,4%
5				4	29	4		37-16,9%
6	3		6	6	1	1	8	25-11,4%
7	2		3	7	4	2	14	32-14,6%
Total	14 6,4%	1 0,5%	41 18,7%	72 32,9%	49 22,4%	12 5,5%	30 13,7%	219-100%

Pentru asistenții sociali vom considera :

- momentul I (clasa de origine) - ocupația înainte de a intra la facultate, și
- momentul II (clasa de destinație) - ocupația după absolvirea facultății.

Deoarece studiul nostru se focalizează asupra exercitării profesiei de asistent social, categoriile ocupaționale studiate în cele două momente sunt:

1. - nu lucrez

2. - lucrez în alt domeniu diferit de asistență socială

3. - lucrez în asistența socială.

La momentul I (de origine), situația înainte de intrarea la facultate era următoarea :

- 1. - 46,1% nu lucrează;
- 2. - 41,6% lucrează în alte domenii;
- 3. - 12,3% lucrează în asistența socială.

La momentul II (de destinație), după terminarea facultății se constată următoarele :

1. - 5% nu lucrează;

2. - 35,6% lucrează în alt domeniu;

3. - 59,4% lucrează în asistența socială.

Tabelul (matricea de trecere de la categoriile de origine la categoriile de destinație) conține în celulă (ij) numărul de cazuri (indivizi) care se deplasează din categoria i de origine în categoria j de destinație.

În acest caz se poate constata că structura ocupațională s-a modificat complet după absolvirea facultății. Numai 5% din absolvenți nu lucrează.

Se remarcă deplasarea către instituțiile de asistență socială a aproximativ 60% din absolvenți. Graficul 1 reprezintă proporțional starea I și starea II.

Tabelul anterior ne arată o situație caracterizată printr-un grad mare de mobilitate (ascendentă și descendentă) între categoriile ocupaționale, ceea ce sugerează o diminuare a inegalității șanselor în afirmarea profesională.

Tabelul 2

Matricea de mobilitate socială, de la starea de origine I la starea de destinație II

	II nu lucrează	II-alt domeniu	II-asistența soc.	Total
I - nu lucrează	6	35	60	101 - 46,1%
I - alt domeniu	4	34	53	91 - 41,6%
I-asistența soc.	1	9	17	27 - 12,3%
Total	11 - 5%	78-35,6%	130-59,4%	219 - 100%

Indicele de mobilitate brută este 74%; aceasta este o valoare foarte mare și se datorează școlii, ca factor de dinamizare a structurilor sociale (ocupaționale). În acest caz, putem lua în considerare că la scara populației școlare, a tinerilor absolvenți de liceu, a intervenit un aspect de mobilitate structurală. Adică, profesia de *asistent social* a fost reevaluată și redemarcată, oferind atât locuri suplimentare în învățământul superior, cât și poziții profesionale noi pe piața muncii. Deci se poate considera că are loc un fenomen de *mobilitate structurală*, specifică unei societăți în tranziție.

Eșantionul studiat se caracterizează printr-un *indice de mobilitate ocupațională ascendentă* egal cu 67,6%, ceea ce desemnează trecerea de la o categorie ocupațională la o alta considerată superioară. În cazul de față, ne referim la deplasarea din categoriile "nu lucrez" și "alte domenii" către categoria "asistență socială".

Înainte de a fi angajați în posturile actuale, 50,7% dintre absolvenți au mai încercat și alte posibilități de angajare, în unul sau mai multe locuri, după cum urmează:

1. loc - 21%
2. locuri - 13,2%
3. locuri - 7,8%
4. locuri - 2,7%
5. locuri - 1,8%

Opțiunea pentru un anumit profil, o anumită facultate sau specializare este determinată de o multitudine de factori, dar este de presupus că aptitudinile personale și pasiunea sunt hotărâtoare în luarea acestei decizii. În *Tineretul deceniului unu. Provocările anilor '90* (Mărginean coord., 1996) se menționează că din toate cercetările efectuate în mediul studentesc, Student' 91, Student' 94, a rezultat că opțiunea pentru facultatea pe care o urmează studenții intervievați a fost determinată, în ordine, de:

- pasiune pentru profesie;
- aptitudini pentru profesie;
- "pregătire mai bună la materiile cerute la admitere",

- avantaje materiale, etc.

Motivația care a stat la baza admiterii în Facultatea de Asistență Socială poate fi structurată pe trei nivele.

Vocația: peste 75% dintre absolvenți afirmă că au înclinații pentru această profesie sau au fost atrași de ideea de a-i ajuta pe alții.

Pragmatismul: peste 50% dintre absolvenți au considerat că urmând această facultate fie vor găsi mai ușor un loc de muncă, fie își vor rezolva unele probleme personale.

Profilul pregătirii preuniversitare: 40% din absolvenți au indicat ca motiv secundar pentru admiterea la facultate faptul că disciplinele de concurs le-au "convenit".

Mobilitatea profesională în perspectivă se poate studia pe baza opțiunilor exprimate de absolvenți, referitoare la posibilitatea schimbării locului de muncă.

Vom considera:

momentul II - de origine - situația din prezent (după absolvirea facultății): 5% nu lucrează, 35,6% lucrează în alt domeniu și 59,4% lucrează în asistența socială.

momentul III - de destinație - situația de perspectivă (opțiunea pentru schimbarea domeniului de activitate):

1. - 5% nu vor lucra
2. - 41,6% vor lucra în alte domenii;
3. - 53,4% vor lucra în asistența socială.

Tabelul de mobilitate în perspectivă (tabel 3) este foarte diferit de tabelul mobilității reale (tabel 2) discutat anterior. Deși o parte dintre informațiile pe care le-am prelucrat aici au un pronunțat caracter subiectiv, ele pot servi unei analize exploratorii limitate.

Indicele de mobilitate este de 17% ceea ce reprezintă o valoare mult mai scăzută în comparație cu indicele de mobilitate al tabelului anterior (74%). Din aceasta, mobilitatea ascendentă reprezintă 5,5% iar mobilitatea descendentă - 11,5%.

Aceasta înseamnă că, în perspec-

tivă, se prevede instalarea un fenomen de imobilitate ocupațională, caracterizat de un indice de 83%.

În graficul 1 (v. sfârșitul articolului) se pot urmări proporțiile categoriilor ocupaționale în starea II și starea III.

Aceste rezultate caracterizează o societate în care majoritatea absolvenților de Asistență socială își vor conserva statutul ocupațional, fie la actualul loc de muncă, fie în alt loc de muncă. Vor avea loc deplasări din domeniul asistenței sociale către alte domenii. Acestea vor fi mai numeroase decât deplasările forței de muncă din alte domenii către asistența socială.

Evident o asemenea situație se explică și prin motivația de schimbare a locului de muncă indicată de cei 39,7% dintre subiecții care intenționează să-și găsească alt serviciu. Pe primele locuri se situează cauzele generate de sarcinile de serviciu birocratice sau neplăcute și strategia serviciului în care lucrează. Insatisfacția profesională este motivul principal de schimbare a locului de muncă pentru jumătate dintre asistenții sociali care doresc o schimbare. O altă sursă de nemulțumire o constituie situația materială și lipsa de perspectivă. De aceea, o parte însemnată a acestor tineri își motivează dorința de schimbare a locului de muncă prin obținerea unui salariu mai mare sau a unui post mai bun care să le ofere posibilități de promovare. Totuși, se remarcă faptul că motivația referitoare la remunerație sau la posibilitățile de avansare nu este predominantă pentru ei. Deja o parte însemnată, 38% dintre subiecți, prestează activități suplimentare în afara serviciului de bază, pentru a-și completa veniturile. O surpriză plăcută o

constituie faptul că nu se pune problema schimbării serviciului din cauza relațiilor interumane: relațiile cu șeful sau cu colectivul în care lucrează.

Pe lângă rezultatele studiului nostru, o explicație ne oferă și lucrarea coordonată de I. Mărginean, (3): "Deși valorizează destul de mult profesia, tinerii au în general criterii mai degrabă cantitative de evaluare a satisfacției și perspectivelor profesionale, în principal «un salariu mai bun». Ceea ce dezvăluie încă o dată penuria canalelor de integrare socială și de satisfacție ale tinerilor. Banii reprezintă pentru tineri un panaceu universal, ce le poate oferi independență, satisfacție profesională, prestigiu."

Analiza mobilității sociale pe sexe

Repartiția pe sexe a celor 219 subiecți este :

54 - 24,7% bărbați
165 - 75,3% femei

Vom urmări traiectoria de mobilitate socială pentru fiecare subgrup.

Mobilitatea reală datorată școlii

Așa cum se observă din tabelul 3, înainte de intrarea la facultate 40,7% dintre băieți nu au lucrat, 57,4% au lucrat în alte domenii și numai 1,9% au lucrat în asistența socială. După absolvire, situația se modifică semnificativ, astfel: numai 9,3% dintre băieți nu lucrează, 35,2% lucrează în alte domenii iar 55,6% din numărul lor lucrează în asistența socială. Această situație se poate urmări și în graficul 2 (v. sfârșitul articolului), stările I și II.

Tabelul 3

Matricea de mobilitate în perspectivă de la ocupația actuală (II - starea de origine), la ocupația de perspectivă (III - starea de destinație)

	III - nu va lucra	III-alt domeniu	III-asistentă soc.	Total
II- nu lucrez	11			11-5%
II - alt domeniu		66	12	78-35,6%
II- asistentă soc		25	105	130-59,6%
Total	11 - 5%	91-41,6%	117 - 53,4%	219-100%

Tabelul 4

Matricea de mobilitate socială pentru subgrupul de sex masculin (de la starea I la starea II)

	II-Nu lucrează	II-Alt domeniu	II-Asistența Soc.	Total
I- Nu a lucrat	3	7	12	22 - 40,7%
I- Alt domeniu	2	12	17	31 - 57,4%
I- Asistența Soc.			1	1 - 1,9%
Total	5 - 9,3%	19 - 35,2%	30 - 55,6%	54 - 100%

Tabelul 5

Matricea de mobilitate socială pentru grupul de sex feminin (de la starea I la starea II)

	II-Nu lucrează	II-Alt domeniu	II-Asistența Soc.	Total
I- Nu a lucrat	3	28	48	79 - 47,9%
I- Alt domeniu	2	22	36	60 - 36,4%
I- Asistența Soc.	1	9	16	26 - 15,8%
Total	6 - 3,6%	59 - 35,8%	100 - 60,6%	165 - 100%

Din tabelul 4 se observă că predomină fenomenul de mobilitate ascendentă datorat noului statut profesional dobândit prin absolvirea facultății. Indicele de mobilitate totală, brută, este de 70,37, iar mobilitatea ascendentă este de 66,67. Totuși, trebuie să remarcăm ponderea mare - 35% a celor care nu lucrează în domeniul asistenței sociale, dintre care o parte însemnată o constituie persoane care și înainte de facultate lucrau tot în domenii diferite.

Structura ocupațională a fetelor înainte de intrarea la facultate este următoarea: 47,9% nu au lucrat, 36,4% au lucrat în alt domeniu, iar 15,8% au lucrat în asistența socială sau domenii apropiate.

După absolvire, situația se modifică radical, astfel: 3,6% dintre fete nu lucrează, 35,8% lucrează în alt domeniu și 60,6% lucrează în asistența socială. A se vedea și graficul 3 (v. sfârșitul articolului), stările I și II.

Mobilitatea socială pentru fete este prezentată în tabelul 5.

Indicele de mobilitate totală pentru subgrupul fetelor este 75,15. Așa cum este de așteptat, predomină mobilitatea ascendentă cu un indice de 67,88, ceea ce demonstrează orientarea către un loc de muncă în domeniul asistenței sociale.

Ca și la grupul băieților se observă că un procent însemnat (35,8%) dintre absolvenți lucrează în alt domeniu decât asistența socială.

Perspective de mobilitate ocupațională

Subiecții studiului au fost întrebați dacă au în vedere schimbarea locului de muncă, și în caz afirmativ, în ce domeniu?

Tabelul următor prezintă opțiunea pentru schimbarea locului de muncă, diferențiat pe sexe:

	Bărbați	Femei	Total
1- schimb	22	65	87 - 41,8%
2 - nu schimb	27	94	121 - 58,2%
Total	49-23,6%	159-76,4%	208-100%

Testul C^2 pentru acest tabel de contingență a condus la acceptarea ipotezei nule de egalitate a proporțiilor; deci nu putem afirma că fetele au un comportament diferit de al băieților față de schimbarea locului de muncă.

Și în acest caz analiza va lua în considerare grupele ocupaționale definite anterior: 1. nu lucrez, 2. lucrez în alt domeniu și 3. lucrez în asistența socială.

Starea inițială va fi reprezentată de structura ocupațională după absolvirea facultății iar *starea finală* va fi o structură ocupațională ipotetică, așa cum reiese din opțiunile subiecților.

Pentru băieți, mobilitatea socială în perspectivă este dată de tabelul 6. Rezultate semnificative se pot urmări și în graficul 2, stările II și III.

Indicele de mobilitate totală este 13%, din care 3,7% reprezintă mobilitatea *ascendentă* (câte asistență socială) iar 9,3% este mobilitatea *descendentă* (în afara asistenței sociale). În perspectivă, subgrupul de sex masculin se va caracteriza prin imobilitate ocupațională accentuată - 87%.

Pentru fete structura de mobilitate este prezentată în tabelul 7.

Indicele de mobilitate totală este

18,2 din care 6,1 reprezintă mobilitatea *ascendentă* și 12,1 mobilitatea *descendentă*. Indicele de *imobilitate* este 81,8% ceea ce va caracteriza, în viitor, grupul fetelor. În graficul 3, stările II și III, se poate urmări structura ocupațională discutată anterior.

Dacă în prezent 35% dintre absolvenții de asistență socială lucrează în alt domeniu, s-a constatat că în perspectivă 41% dintre ei vor opta să lucreze în afara asistenței sociale.

Analiza de conținut a rutei profesionale

Deoarece studiul de față s-a concentrat asupra rolului pe care îl are școala în mobilitatea socială și în principal în mobilitatea intragenerațională sau profesională, răspunsurile declarate în chestionarul de anchetă, în legătură cu încadrarea în muncă după absolvirea facultății, pot descuraja:

- 5% nu lucrează;
- 35,6% lucrează în alt domeniu;
- 59,4% lucrează în asistența socială.

Tabelul 6

Matricea de mobilitate socială, în perspectivă, pentru subgrupul de sex masculin (*de la starea II la starea III*)

	III-Nu va lucra	III-Alt domeniu	III-Asistență Soc.	Total
II-Nu lucrează	5			5 - 9,3%
II-Alt domeniu		17	2	19 - 35,2%
II-Asistență Soc.		5	25	30 - 55,6%
Total	5 - 9,3%	22 - 40,7%	27 - 50%	54 - 100%

Tabelul 7

Matricea de mobilitate socială în perspectivă, pentru subgrupul de sex feminin (*de la starea II la starea III*)

	III-Nu va lucra	III-Alt domeniu	III-Asistență Soc.	Total
II-Nu lucrează	6			6 - 3,6%
II-Alt domeniu		49	10	59 - 35,8%
II-Asistență Soc.		20	80	100 - 60,6%
Total	6 - 3,6%	69 - 41,8%	90 - 54,6%	165 - 100%

Cu alte cuvinte, am putea emite o concluzie, poate pripită, anume că 40% dintre absolvenții de Asistență Socială nu își valorifică cunoștințele și diploma obținută la Universitate.

Procedând la o analiză de conținut a rutelor profesionale declarate de absolvenți, am constatat existența unor contradicții cu cele declarate în chestionarul de anchetă, referitor la încadrarea în muncă după absolvire.

Deși 35,6% dintre subiecți au declarat că lucrează în domenii diferite de asistență socială, la analiza de conținut a rutelor profesionale s-au constatat următoarele situații speciale:

1. Absolvenți care lucrează în instituții sau departamente care nu le-au asigurat o încadrare de *asistent social* (din cauza unor vicii de legislație a muncii sau prin asimilarea unor profesii înrudite), deși activitatea depusă de aceștia se încadrează în sfera serviciilor sociale.

Iată câteva exemple edificatoare:

- *Inspector de specialitate* - la Direcția de Muncă și Protecție Socială
- *Coordonator program* - în cadrul unor ong-uri;
- *Educator social* - la școli ajutoare;

- *Instructor educație* - la leagăn.

2. Absolvenți încadrați în învățământul preuniversitar și universitar:

- Profesor de teologie;
- Profesor de științe sociale;
- Profesor psihopedagog;
- Preparator la Facultatea de Teologie;

- Preparator la Facultatea de Asistență Socială.

3. Absolvenți care lucrează în institute de cercetare de specialitate, pe post de cercetător, ca de exemplu:

- Institutul de Cercetare în domeniul muncii și protecției sociale;
- ICCV;
- Institutul de expertiză și recu-

perare a forței de muncă;

- Institutul de cercetări în transporturi.

4. Un grup restrâns de absolvenți ocupă posturi de:

- psiholog;
- sociopsiholog;
- psihopedagog;

în servicii ale poliției, ale unor unități militare, penitenciare și case de copii.

După o analiză atentă a grupului de absolvenți care au declarat că nu lucrează în asistență socială, și după eliminarea cazurilor discutate anterior, s-a constatat că, în realitate, sunt aproximativ 28 de persoane (aprox. 13%) care nu își valorifică pregătirea de asistent social la locul de muncă. Aceste persoane ocupă posturi necorelate cu pregătirea lor, de pildă următoarele:

- soră medicală, registrator medical;
- secretară, bibliotecară;
- agent: publicitar, financiar, de asigurări;
- ofițer, subofițer, muncitor;
- ziarist, funcționar, manager, etc.

Așadar, în urma acestei analize constatăm că *procentul absolvenților care lucrează în domenii ce nu au legătură cu asistența socială este de numai 13%*. Dacă la aceștia adunăm pe cei 5% care au declarat că nu lucrează, obținem un procentaj de *18% absolvenți care nu își valorifică pregătirea superioară de asistenți sociali*.

Se pot face multe comentarii asupra acestei situații, începând cu orientarea profesională preuniversitară și sfârșind cu carențele legislative în domeniul asistenței sociale. Din cercetările românești asupra orientărilor profesionale ale tinerilor, efectuate atât înainte cât și după 1990, s-a constatat că îndrumarea profesională de specialitate, din perspectiva aptitudinilor și a conținutului unei profesii, este slab dezvoltată și face ca odată ajunși într-o facultate, studenții să descopere fie atracția, fie lipsa de interes pentru profesia ce o vor dobândi.

Dezvoltarea serviciilor de asistență socială în România se realizează prin inițiative ale administrațiilor locale, organizațiilor neguvernamentale și Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

Analiza de conținut a rutei profesionale a condus la următorul tablou al instituțiilor în care lucrează absolvenții de la Asistență Socială:

- 31% lucrează în instituții publice: primării, consilii locale și județene, ministere, poliție, justiție;
- 21,5% în învățământ;
- 20,5% lucrează în ong-uri;
- 6% în sănătate;
- 5% în cercetare;
- 11% în instituții în afara serviciilor sociale;
- 5% - nu lucrează.

Se constată că organizațiile neguvernamentale oferă aproape un sfert din numărul locurilor de muncă pentru asistenții sociali, ceea ce confirmă efortul acestor organizații pentru dezvoltarea serviciilor profesionale de asistență socială. În fișele absolvenților sunt specificate 29 ONG-uri cu profil de asistență socială, dintre care menționăm: World Vision, HOLT, Adolescentul, Salvați copiii, Bethany, Romanian Angel Appeal, etc.

Și instituțiile publice s-au implicat în dezvoltarea de servicii sociale; din păcate unele dintre acestea au un caracter predominant birocratic, ceea ce i-a determinat pe unii absolvenți să declare că nu sunt încadrați în profilul de asistență socială.

În învățământ, absolvenții ocupă numai posturi de profesori. Nu este menționat nici un post de asistent social la o școală, deși au existat inițiative de înființare.

În domeniul sănătății, jumătate dintre absolvenți lucrează în profilul de asistență socială, iar cealaltă jumătate ocupă posturi necorelate cu pregătirea lor: asistent medical, registrator medical, etc.

Analiza de conținut a rutei profesionale a completat rezultatele obținute din chestionarul de anchetă. Diploma de asis-

tent social oferă absolvenților multiple posibilități de angajare pe posturi de:

- asistent social;
- profesor, educator, cercetător;
- inspector de specialitate în instituții publice.

Diversificarea serviciilor de asistență socială, precum și inițiativele legislative așteptate vor atrage, cu siguranță, tineri dotați și capabili către asistența socială.

Concluzii

Atât conținutul profesiei de asistent social cât și contextul socio-economic și valoric actual generează o anumită imagine și implică un prestigiu al profesiei care poate influența opțiunea școlară și profesională a tinerilor interesați de acest domeniu.

Studiul prezent a pus în evidență modul în care cei 219 absolvenți de Asistență Socială au aflat despre existența secției respective:

- din presă: 33,3%
- de la colegi, prieteni - 25,6%
- din familie - 16%
- de la profesori - 7,8%
- de la locul de muncă - 3,7%.

Aceste rezultate confirmă faptul că orientarea profesională a tinerilor în perioada preuniversitară a fost influențată major de anturaj și familie și mai puțin de instituții calificate, cum ar fi școala, prin prestația profesorilor, a cabinetelor școlare și a publicațiilor de specialitate.

Din cercetările românești asupra orientărilor profesionale ale tinerilor, efectuate atât înainte cât și după 1990, s-a constatat că îndrumarea profesională de specialitate, din perspectiva aptitudinilor și a conținutului unor profesii, este slab dezvoltată și face ca odată ajunși într-o facultate, studenții să descopere fie atracția, fie lipsa de interes pentru profesia ce urmează

să o dobândească. Acest lucru se confirmă și în cazul absolvenților de la Asistență socială, ca răspuns la întrebarea:

"Dacă ați fi pus în situația de a putea opta din nou, ce alegere ați face privind viitoarea dvs. profesie?"

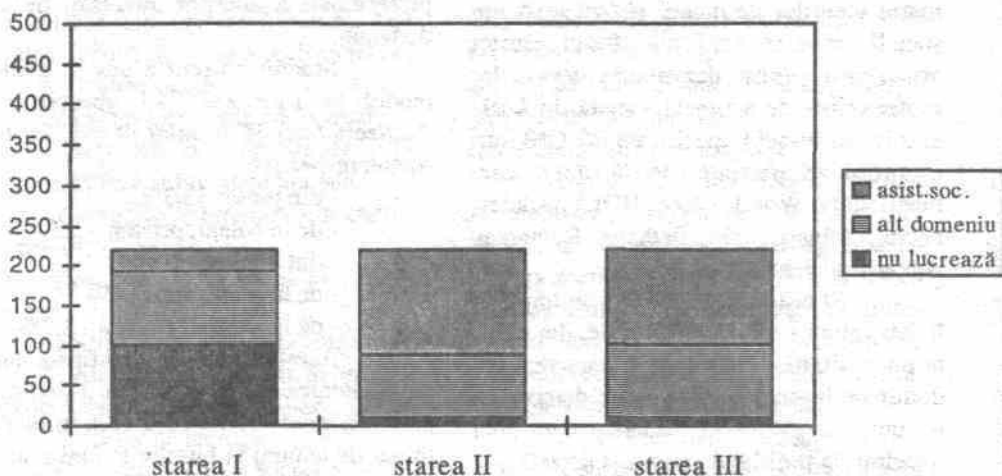
Subiecții au declarat în proporție de 60,5% că și-ar alege aceeași profesie. În schimb, 36,7% ar alege o profesie mai bună, pe care au și precizat-o. Profesiile menționate ca alternativă sunt, în ordine: psiholog, avocat-jurist, medic, profesor, economist, sociolog, etc.

Testul C^2 ne confirmă faptul că fetele și băieții nu diferă în ceea ce privește atitudinea față de o ipotetică schimbare a profesiei către o alta considerată mai bună.

Totuși, analiza de conținut, diferențiată pe sexe, a pus în evidență ca băieții nu ar alege învățământul sau medicina, în schimb s-ar orienta și spre profesii foarte diferite cum ar fi: polițist sau ofițer MI.

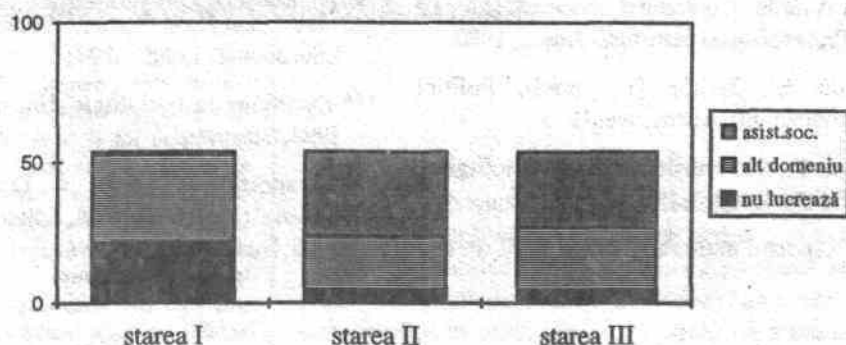
Raportul Național al Dezvoltării Umane - România 1998 (12) prezintă un alt motiv care determină schimbarea opțiunilor profesionale a absolvenților de asistență socială: "Dacă procesul de formare a specialiștilor a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă, dezvoltarea serviciilor profesionale a rămas cu mult în urmă. Lipsește încă atât o lege a asistenței sociale, cât și o strategie guvernamentală de dezvoltare a unui sistem de servicii de asistență socială la nivel național."

Graficul 1
Categoriile ocupaționale în stările de evoluție I, II și III

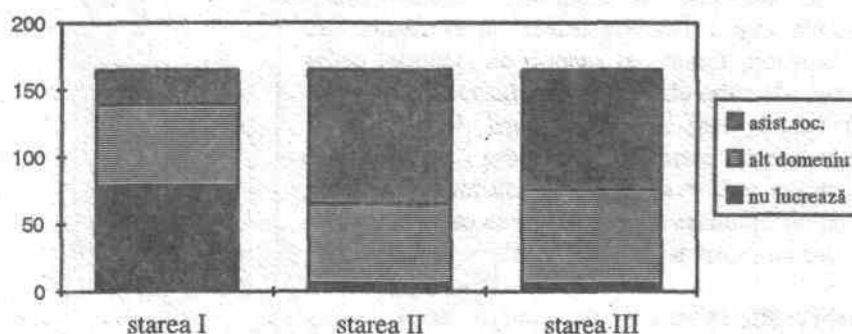

STUDIUL MOBILITĂȚII SOCIALE

Graficul 2
Categoriile ocupaționale în stările de evoluție I, II și III
subgrupa de sex masculin

Graficul 3
Categoriile ocupaționale în stările de evoluție I, II și III
subgrupa de sex feminin

Note și bibliografie

1. Acest studiu analizează date colectate în cadrul temei de cercetare "Crearea unei noi profesii și dezvoltarea serviciilor sociale. Asistența socială în România; prezent și perspective (1995-1997)" - finanțată de CNCSU, director de proiect Prof. dr. Elena Zamfir

Bartholomew, D.J., *Stochastic Models for Social Processes*, John Wiley & Sons,

New-York, 1970.

Cazacu, H. (coord), Anastasiu C., Glodeanu I., Mitulescu S., Petre I., Ștefănescu St, *Structura socială; diversificare, diferențiere, omogenizare*, Editura Academiei, 1988

Mărginean I. (coord), *Tineretul deceniului unu. Provocările anilor '90*, Editura Expert, 1996, București.

Mitulescu S., Ștefănescu P., *Dimensiuni ale diferențierii și omogenizării sociale*, Viitorul Social, mai-iunie, 1986.

Ștefănescu P., *A Mathematical model for social mobility used for a real case*, Lucrările Conferinței Internaționale de Probabilități și Statistică, Brașov, 1980.

Zamfir E., Zamfir C. (coord), *Politici sociale*, Ed. Alternative, 1995

Zamfir C., *Structurile gândirii sociologice*, Editura Politică, 1987

*** *Raportul național al dezvoltării umane*

- România 1997, Editura Expert, 1997, București.

*** *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*, Oxford University Press, 1994.

*** *Dictionary of Social Work*, Collins Educational, London, 1995.

*** *Dictionar de sociologie*, Editura Babel, 1993, București.

*** *Raportul Național a Dezvoltării Umane - România 1998*, Editura Expert, 1998, București.